

KISS, É.:

Malakológiai évfordulók, 1980 - Malakologische
Jubiläen, 1980

"Laudamus veteres, sed nostris utimur annis;
Mos tamen est aequo dignus uterque coli."

/OVIDIUS: Fasti, I: 225-226/

Folyóiratunk első számának beköszöntőjében írja PINTÉR István: "Ismertetni akarjuk mindazon magyar kutatók munkásságát is, akik már nem élnek közöttünk, de azokét a külföldi kutatókét is, akik hazánk puhatestűivel foglalkoztak." Ennek az ígéretnek megfelelően a SOOSIANA eddigi 7 évfolyamában megemlékeztünk az elmúlt években közülünk eltávozott magyar malakológusokról. Most itt az alkalom, hogy a 8. évfolyamtól kezdődően röviden ismertessük a múlt kutatóinak életét és munkásságát, s elsősorban azokét, akiknek az adott évben valamilyen évfordulójuk van. Nemcsak azokról fogunk írni, akik Magyarország puhatestűivel is foglalkoztak, hanem általában azokról a kutatókról, akik a malakológiát előbbre vitték.

Összeállításunk természetesen nem törekedhet teljességre, hiszen sok esetben bizonytalanok vagy nehezen deríthetők ki az életrajzi adatok. Mégis fontosnak tartjuk a régiek megismerését, hogy értékeik ismeretében mércét kapjunk a jelenlegi eredmények kellő értékelésére. Azt sem felejthetjük, hogy a jelen a múlt eredményeire épül, s az úttörők nélkül a malakológia nem tartana ott, ahol tart, s az örökséget átvevő jövő nemzedék sem létezhet az alapok nélkül.

Johann CHARPENTIER 1786 Freiberg, 1855 Bex

Életére vonatkozó adatokat nem találtam. Legfontosabb munkái: Essai d'une classification naturelle des Clausiles. J. Conchyl., Paris, 1852, 3: 357-408. - Catalogue des Mollusques terrestres et fluviatiles de la Suisse. Denkschr. Schweiz. Ges. Naturwiss. Neuchatel, 1873, 1.

Johann Hieronymus CHEMNITZ 1730 Magdeburg, 1800 Köbenhavn

Német malakológus. Maradandót alkotott a sokszor használt és idézett MARTINI und CHEMNITZ sorozatban /Systematisches Conchyliencabinet/.

Jacques-Philippe-Raymond DRAPARNAUD 1772 Montpellier, 1805 u.o.

Francia malakológus, aki két kiemelkedő mű szerzőjeként írta be nevét a malakológia történetébe. 1801-ben jelent meg a *Tableau des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France*, mely az első francia faunááttekintést tartalmazza. Másik munkája, *Histoire naturelle des Mollusques terrestres et fluviatiles de France*, 1805, már csak halála után jelent meg. Így DRAPARNAUD nem érthette meg az igazi elismerést. Ez a műve hamarosan klasszikus kézikönyvvé vált, s nagy érdemei mellett eltörpül az a hibája, hogy az elődök publikációit nem vagy alig vette figyelembe. Ő kísérelte meg először az addigi áttekinthetetlen "Helix"-genus felosztását. Gyűjteménye /beleértve a típusanyagot is/ a bécsi Naturhistorisches Museumban található.

Benedikt Ivan DYBOWSKI 1833 Adamaryn, 1930 Lwów

Lengyel származású kutató volt, s a malakológusok közül talán neki jutott osztályrészül a leghányattottabb sors. Már fiatalon érdekelte a természetrajz, azon belül is az orvostudomány. Tanulmányait Minsk, Dorpat, Breslau [= Wrocław], Berlin egyetemén végezte. 1862-től a krakkói egyetem professzoraként tevékenykedett. A lengyel politikai mozgalmakba való bekapcsolódása miatt azonban összeesküvés vádjával 15 évre száműzték a kelet-szibériai Nerhinsik bányába /1864/. Valószínűleg nem sok időt töltött a bányákban, mert a következő években bejárta csaknem egész K-Szibériát, részben egyedül, részben különféle expedíciókhoz csatlakozva. Mindenütt zoológiai és antropológiai kutatásokat végzett. 1876-ban barátai kegyelmet eszközöltek ki számára. DYBOWSKI azonban nem tért haza, hanem Kamcsatkán állást vállalva, folytatta szibériai kutatásait. Végre 1883-ban szánja rá magát a hazatérésre. 1884-1906-ig Lenbergben egyetemi tanár, s elsősorosan kutatási területe az antropológia. A biológia sok területén publikál, főként összehasonlító anatómiai, rendszertani, faunisztikai és állatföldrajzi tanulmányokat közöl. A malakológián kívül igen jelentősek Szibéria medarairól és a Távolszéli-Kelet antropológiai problémáiról írt munkái. Sok közleménye foglalkozik a Bajkál-tóval, Litvánia élővilágával, s monográfiaként feldolgozta a Kaspi-tengert. Malakológiailag legfontosabb és ma is modern műve: *Die Gastropoden-Fauna des Baikal-Sees*, anatomisch und systematisch bearbeitet. Nagyon sok új állatfaj felfedezésével gyarapította a tudományt, s az ő neve után is igen sok új állatot neveztek el.

David GEYER 1855 Köngen am Neckar, 1932 Württemberg

Sokgyermekes német földműves családból származott /ő a tizenkettedik/. Gyermekkorában sokat betegeskedett. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy elgondolkodó, elmélyedő emberré alakult. Hivatásnak a tanítóságot választotta, de a gyerekek oktatása mellett leginkább a természet vonzotta. A virágokat egy falusi plébános szerettette meg vele, s ennek eredményeként már első tanítói évei alatt hatalmas növénygyűjteményt állított össze. A csigákkal 26 éves korában került kapcsolatba, amikor rábízta egy iskola gyűjtemény rendezését. 1882-1895 között Neckartailfingenben tanított. A tanítás mellett növényeket, csigákat, rovarokat és kételtűeket gyűjtött. 1887-ben megismerkedett egy Dr. ENGEL nevű pap-pal, aki a geológia felé irányította. A sokféle tudományág közül azonban hamarosan csaknem kizárólag a csigákkal foglalkozott. Munkája során megismerkedett a "nagyokkal": CLESSIN, GOLDFUSS, MARTENS, és tanácsaikat hasznosítva maga is publikál. Megbízást kapott egy faunakönyv létrehozására. Ettől kezdve tervszerűen járja Németországot. A gyűjtések eredményeképpen megírja a harminc éven át legfontosabb s legteljesebb német szakkönyvet: *Unsere Land- und Süßwasser-Mollusken* /1896, alaposan átdolgozott másod kiadása 1909-ben jelent meg, majd harmadszor 1927-ben/. GEYERt, a malakológust, a fajok határainak, rokonsági kapcsolataiknak, földrajzi elterjedésüknek, s elsősorban a környezeti létfeltételeknek a kutatása tette naggyá. Ő az első ökológiai szemléletű malakológus. Fő munkáján kívül megközelítőleg 100 malakológiai tanulmányt tett közzé. Külön kiemelendők a Württemberg-tartomány pleisztocén faunájáról írt munkái. Sok fajt neveztek el róla, többek között SOÓS Lajos is /*Trochoidea geyeri*/. A gyűjteménye ma is hozzáférhető Stuttgartban.

Hermann von IHERING 1850 Giessen, 1930 Büdingen

Német orvos és zoológus. 1880-tól Braziliában dolgozik orvosként, majd 1893-tól a saó-pauloi Museo Paulista /Természettudományi Múzeum/ igazgatója. Az első világháború alatt elvesztette az állását. 1920-ban visszatért Németországba. Malakológiai kutatásai során elsődlegesen a Helicidákkal foglalkozott, de sokat dolgozott a régi nagy genusok felbontásán is /anatómiai bélyegek alapján/. Ma is gyakran idézik híres kérdését: Was ist Helix? Fő műve: Versuch eines natürlichen Systemes der Mollusken /1876/. Szakkönyvtárát és gyűjteményének egy részét /Unionacea/ a frankfurti Senckenberg-Museumra hagyta.

Tom IREDALE 1880 Cumberland, 1972 Sydney

Angliai származású kutató, aki főleg csigákkal és madarakkal foglalkozott, de publikált emlősökről is. 1901-ben New Zealandre költözött, s onnét bejárta a környező szigeteket és Ausztrália egy részét. 1909-ben visszatért Angliába, s a British Museum önkéntes munkatársaként csigákat és madarakat rendszerez. 1923-ban végleg Ausztráliába költözik, s az Australian Museum /Sydney/ kutatójaként hatalmas gyűjtőtaktak tesz a zoológiailag még alig ismert földrészen. Nevéhez több mint 2600 új taxon és kb. 360 publikáció fűződik. Munkássága alapján még életében "ausztráliai LINNÉ"-nek nevezték. Igen különös felfogása volt a fajok változékonyágáról és rendszertani helyéről. Így az általa bevezetett nevek nem, vagy csak erős kritikával fogadhatók el. Tudományos munkásságán kívül felbecsülhetetlen érdemeket szerzett azzal, hogy bármikor bárkinek készséggel segített, nagylelkűen és önzetlenül.

André Louis Gaspard MICHAUD 1795 - 1880

Francia malakológus. Legfőbb érdeme, hogy független tudott maradni a BOURGUIGNAT-féle irányzattól, de ugyanakkor felismerte a hiányosságokat DRAPARNAUD munkáiban. Leghíresebb munkája az 1831-ben megjelent "Complément de l'histoire naturelle des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France par DRAPARNAUD". Hasonlóképpen jelentős: Catalogue des Testacés vivants terrestres et fluviatiles, envoyés d'Algier au Cabinet d'histoire naturelle de Strasbourg par M. ROZET /1833/.

Otto Friederich MÜLLER 1730 Köbenhavn, 1784 Köbenhavn

Dán zoológus. Teológusnak indult, majd később jogot tanult. Széleskörű érdeklődésének köszönhető, hogy a természettudományok területén maradandót alkotott. Kezdetben növényeket, majd rovarokat gyűjtött, végül a puhatestűeknél állapodott meg. 1764-67 között hosszabb utazásokat tett Svájcban, Itáliában, Németországban és Franciaországban. Utjai során kora jelentős kutatóit is felkereste. Alapos, elmélyült, körültekintő munkálkodása eredményeként ő alkotta meg az európai malakológia LINNÉ után legfontosabb munkáját: Vermium terrestrium et fluviatilium... historia /1774/. Ezt mi sem jelzi jobban, mint a magyarországi recens puhatestűek névjegyzéke, melyben O. F. MÜLLER névvel kereken negyvenszer találkozhatunk. Egyéb zoológiai és növénytani kutatásai is halhatatlanná tették a nevét.

Bernard Barham WOODWARD 1853 - 1930

Angol kutató. A modern nomenklatúrának és taxonómiai módszereknek egyik megalkotója. Társszerzője az 1926-ban megjelent, s ma is alapvető kötetnek: Synonymy of the British non-marine Mollusca /Recent and Post-Tertiary/.

Zusammenfassung

In dieser Zusammenstellung haben wir versucht, die wichtigsten biographischen und bibliographischen Daten grosser Malakologen der Vergangenheit, die im Jahre 1980 ein Jubiläum haben, zusammenzufassen und darzustellen. Eine Vollständigkeit kann natürlich nicht erzielt werden. Viele Angaben, obwohl irgendwo gewiss erreichbar, waren uns nicht zugänglich.

Das Kennenlernen der ehemaligen Grossen der Malakologie ist für die Gegenwart und die Zukunft von grosser Wichtigkeit. Unsere modernen Ergebnisse bedingen das Wissen der Vergangenheit, und auch die Zukunft kann nicht grundlos dastehen.

KISS ÉVA

Budapest

Budafoki út 15. IV/4.

H-1111